

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสถานการณ์ต่างๆ ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อันก่อให้เกิดแรงผลักดันที่เรียกว่าค่านิยมสากล เช่น กระแสประชาธิปไตย กระแสด้านสิทธิมนุษยชน กระแสความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชาย กระแสการร่วมกันพิทักษ์รักษาสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดการตระหนักร่วมกันว่า การพัฒนาที่มุ่งเน้นไปในด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว โดยละเลยมิติความเป็นมนุษย์ ครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้เกิดสภาพการเสียดุลของการพัฒนาที่รุนแรง ซึ่งในอนาคตหากไม่แก้ไขแล้วคนและธรรมชาติจะไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ประเทศไทยจะสามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะการณ์ปัจจุบันและแข่งขันกับชาติอื่น ๆ ได้ คนไทยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีขีดความสามารถ และพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) จึงได้ปรับแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งเน้นหลักของการพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาแทน เพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกเรื่องของการพัฒนาดังกล่าวนั้น อาศัยการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ การพัฒนาที่เน้นให้ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาภายใต้กลไกต่างๆ ที่ประสานสอดคล้องกันในลักษณะหุ้นส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนในระดับต่าง ๆ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมที่ครบกระบวนการพัฒนา คือ ร่วมในความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การปรับปรุงและร่วมในการติดตามประเมินผล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539: 3-4)

จากสภาวะเศรษฐกิจของไทยที่ตกต่ำอย่างรุนแรงกลางปี 2540 ซึ่งเศรษฐกิจของประเทศย่อมขึ้นอยู่กับการประกอบกิจการขององค์กรธุรกิจโดยรวม จึงมีประเด็นถกเถียงกันมากกว่าเศรษฐกิจถดถอยเป็นผลจากการจัดการบริหารธุรกิจของไทยที่ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชาติความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ นักธุรกิจของไทยควรจะต้องมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการธุรกิจในประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการธุรกิจสมัยใหม่ (New Management Method) สำหรับองค์กรธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และธุรกิจระหว่างประเทศ ได้มีแนวทางการบริหารธุรกิจที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น การบริหารเชิงกลยุทธ์ (สมัยศ นาวิกการ, 2544:21) ซึ่งหมายถึงการตัดสินใจและการบริหารที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานระยะยาวของบริษัท การบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย การกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินกลยุทธ์ และการควบคุมกลยุทธ์ ดังนั้นการบริหารเชิงกลยุทธ์มุ่งการตรวจสอบและการประเมินทั้งโอกาสและอุปสรรคภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก จุดแข็งและจุดอ่อนภายในของบริษัท

2. เทคโนโลยีที่ทันสมัย (New Technology) ในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัยเกิดขึ้นมากมาย จึงทำให้การผลิตสินค้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำมาทดแทนแรงงานคนได้บางส่วน องค์กรธุรกิจในปัจจุบันจึงต้องนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัยมาผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด และทำให้สินค้ามีคุณภาพได้มาตรฐาน รวดเร็ว และยังสามารถทำให้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลง

3. ระบบสารสนเทศที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว (Information Technology) ระบบสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้การติดต่อสื่อสารสามารถทำได้หลายรูปแบบและสามารถครอบคลุมทั่วถึงกัน จึงทำให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนและรวดเร็ว มีการใช้คอมพิวเตอร์อย่างแพร่หลายทั้งในองค์กรธุรกิจและในองค์กรอื่นๆ อีกทั้งบุคคลทั่วไปก็นิยมใช้คอมพิวเตอร์กันอย่างมากมาย ตลอดจนการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต(Internet) ก็ได้ให้ความสะดวกสบายกับผู้ใช้ในการรับข้อมูลข่าวสารรวดเร็วทั่วถึงกันในทั่วทุกมุมโลกอย่างประหยัด

4. ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ในยุคธุรกิจไร้พรมแดนอย่างเช่นในปัจจุบันเกิดการค้าอย่างเสรี มีการค้าขายระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น มีการนำเข้า-ส่งออกและซื้อขายกันมาก จึงเกิดกลุ่มบริษัทข้ามชาติเข้ามาในประเทศไทยอย่างมากมาย ในอดีตมีการกีดกันการค้าระหว่างประเทศโดยใช้กำแพงภาษีที่สูง แต่ในปัจจุบันมีสนธิสัญญาทางการค้าระหว่างกลุ่มประเทศขึ้น เช่น กลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) กลุ่มประเทศยุโรป (EU) ฯลฯ เพื่อลดกำแพงภาษีระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการค้าเสรี

5. ระบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependent) องค์กรธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นองค์กรในระบบเปิด ทำให้วงการธุรกิจมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรธุรกิจด้วยกันและองค์กรอื่นๆ หรือ/และหน่วยงานราชการ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

6. การแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรง (Competition) ในปัจจุบันมีผู้ผลิตสินค้าและบริการเกิดขึ้นอย่างมากมาย จึงเกิดการแข่งขันในด้านของคุณภาพสินค้าและบริการภายในประเทศและระหว่างประเทศ และประสิทธิภาพในการผลิตสินค้า และการให้บริการ (Quality And Efficiency) เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริโภคต้องการดำรงชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับในปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารจึงทำให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นและรวดเร็ว บริษัทธุรกิจต่างๆ จึงต้องตื่นตัวและแข่งขันกันอย่างมากในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุด มีการแข่งขันระหว่างธุรกิจภายในประเทศเดียวกันเองและธุรกิจข้ามชาติที่เข้ามาอย่างมากมายในปัจจุบัน บริษัทต่างๆ จึงต้องผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพด้วยประสิทธิภาพที่สูงขึ้นกว่าเดิม เพราะฉะนั้นบริษัทต่างๆ จึงต้องพัฒนาทั้งการทำงานภายในบริษัท และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

7. ลัทธิผู้บริโภคนิยม (Consumerism) องค์กรธุรกิจได้เปลี่ยนแนวทางการผลิตสินค้า มามุ่งสู่การผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ผู้ผลิตจะคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นอันดับแรกเสมอ (Customer is the King) ปัจจุบันผู้บริโภคได้รับการศึกษาสูงขึ้น อีกทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารหลากหลาย รวดเร็ว และอย่างทั่วถึงทันต่อเหตุการณ์ ประกอบกับมีผู้ผลิตสินค้าและบริการออกมาหลายรายทำให้ผู้บริโภคสามารถที่จะเลือกซื้อสินค้าและบริการใดก็ได้เพื่อตอบสนองความต้องการของเขามากที่สุด และยังได้เกิดหน่วยงานต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค เช่น สมาคมคุ้มครองผู้บริโภคแห่งประเทศไทย

8. ระบบอุตสาหกรรม (Industrialization) ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจของสินค้าเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเป็นระบบเศรษฐกิจเน้นสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลักจึงจำเป็นต้องพึ่งเทคโนโลยีและวัตถุดิบบางส่วนจากต่างประเทศ

จากปัจจัยต่างๆ ที่ได้กล่าวข้างต้นที่มีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารธุรกิจของไทย ทำให้องค์กรธุรกิจตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องมีการบริหารระดับสูงที่มีความสามารถ มีประสิทธิภาพในองค์กรนั้นๆ การที่จะพัฒนาคนให้มีความรู้และมีขีดความสามารถได้นั้นก็คือ การศึกษาซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความคิดและทัศนคติให้คนรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อม และสามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับ มาใช้ในการแก้ปัญหาตลอดจนเสริมสร้างสังคมให้ดีขึ้น การศึกษาสำหรับการพัฒนาผู้บริหารทางธุรกิจมักนิยมที่จะศึกษานักบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (Master of Business Administration) ซึ่งนิยมเรียกย่อว่า หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่ผลิตมหาบัณฑิตให้มีความรู้

ความคิด ความสามารถ ทักษะในการจัดการ และช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจ โดยมหาบัณฑิตดังกล่าวนอกจากจะมีความรู้ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มหาบัณฑิตเหล่านี้จะต้องมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยผ่านการทำงานมาแล้ว ผู้ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรนี้จึงเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น นักธุรกิจ หน่วยงาน วิศวกร ราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น หลักสูตร M.B.A. ของไทยนี้ได้รับอิทธิพลต้นแบบมาจากหลักสูตร M.B.A. ของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นที่นิยมแพร่หลายอย่างมากทั่วโลก

สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา สำนักปลัดทบวงมหาวิทยาลัย(2538, 2539, 2540) ได้จัดทำรายงานการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยปีการศึกษา 2537, 2538, 2539 ได้แสดงถึงจำนวนนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี ที่ศึกษาสาขาการบริหารพาณิชย์การและธุรกิจ ของมหาวิทยาลัย / สถาบันของรัฐ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 - 2539 (รวม 3 ปี) มีจำนวนถึง 529,254 คน เปรียบเทียบเป็นร้อยละ 28.7 ของจำนวนผู้ศึกษาทุกสาขารวมกัน 1,842,502 คน และจำนวนนิสิตนักศึกษาปริญญาโท ที่ศึกษาสาขาการบริหารพาณิชย์การและธุรกิจ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 - 2539 (รวม 3 ปี) มีจำนวนถึง 14,401 คน เปรียบเทียบเป็นร้อยละ 11.3 ของจำนวนผู้ศึกษาทุกสาขารวมกัน 127,256 คน

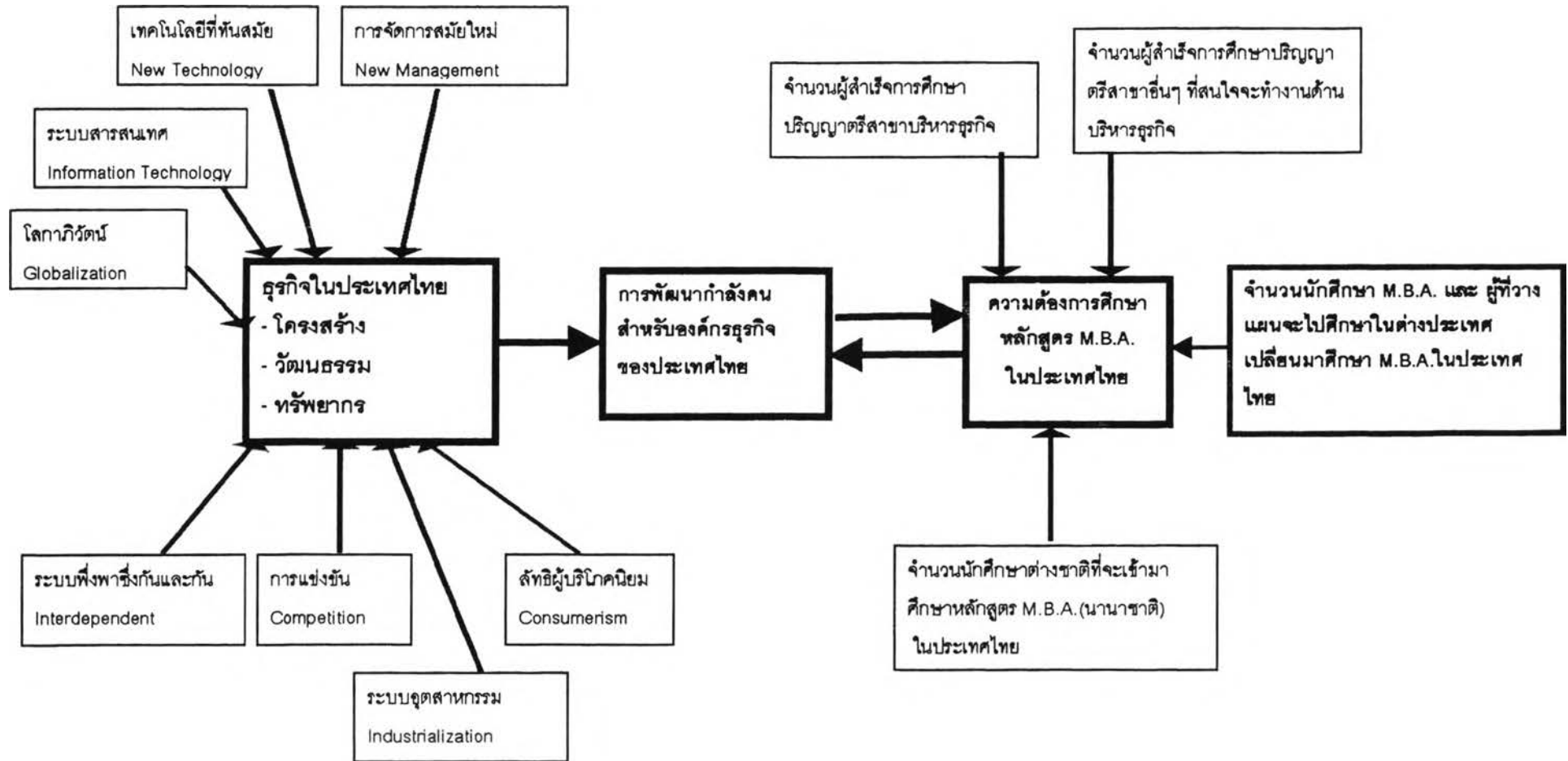
นอกจากนี้ยังได้แสดงถึงส่วนจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี สาขาการบริหารพาณิชย์การและธุรกิจ ของมหาวิทยาลัย / สถาบันของรัฐ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 - 2538 (รวม 3 ปี) มีจำนวนถึง 36,111 คน เปรียบเทียบเป็นร้อยละ 21.6 ของจำนวนผู้ศึกษาทุกสาขารวมกัน 167,331 คน และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารพาณิชย์การและธุรกิจ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 - 2538 (รวม 3 ปี) มีจำนวนถึง 5,229 คน เปรียบเทียบเป็นร้อยละ 21.8 ของจำนวนผู้ศึกษาทุกสาขารวมกัน 23,912 คน

จากสถิติ ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นแนวโน้มจำนวนของผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการบริหารพาณิชย์การและธุรกิจเป็นจำนวนมาก ถ้าบัณฑิตเหล่านี้ต้องการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โปรแกรมหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) ก็คือจุดมุ่งหมายในการเข้าศึกษาต่อ นั่นหมายถึงความต้องการศึกษาต่อ M.B.A. จะสูง และถ้าวิเคราะห์จากสถิติผู้ศึกษาและสำเร็จการศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารพาณิชย์การและธุรกิจ พบว่าจำนวนของผู้ศึกษามีแนวโน้มสูงขึ้น เช่นกัน

จากสภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปัจจุบันนี้ ทำให้จำนวนผู้ที่ต้องการศึกษาต่อ M.B.A. และผู้กำลังศึกษา M.B.A. ในต่างประเทศเปลี่ยนความตั้งใจมาศึกษาต่อ M.B.A. ในประเทศไทยแทน คาดว่าจะมีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีหลักสูตร M.B.A. นานาชาติในประเทศไทยด้วย ทำให้มีนักศึกษาต่างชาติ สนใจเข้ามาศึกษาในหลักสูตรนี้

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งมีผลต่อการการพัฒนากำลังคนสำหรับองค์การธุรกิจของประเทศไทย และความต้องการศึกษาต่อหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย และความต้องการศึกษาต่อหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย

ความต้องการศึกษาต่อ M.B.A. ในประเทศไทยจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีนัยสำคัญทางด้าน สถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษา M.B.A. ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชนต่างก็ขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า เหตุผลหลักที่น่าจะมีการศึกษาวิจัยหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย แสดงได้ในแผนภูมิที่ 2 อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่มีผู้นิยมศึกษามากที่สุด และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ
2. หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรที่พัฒนาทักษะในการจัดการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการของผู้บริหารทุกระดับชั้นในทุกๆองค์กร
3. หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการขององค์กรธุรกิจ ในการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางธุรกิจที่ไร้พรมแดน
4. หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการศึกษาต่อของบัณฑิตที่จบปริญญาตรีสาขาอื่นๆ ความยืดหยุ่นของหลักสูตร M.B.A. ทำให้สามารถรับนักศึกษาปริญญาตรีสาขาอื่นๆเข้าศึกษาต่อได้ จึงเหมาะสำหรับบัณฑิตที่ต้องการเปลี่ยนสาขาในการเรียนต่อระดับบัณฑิตศึกษา หรือผู้ที่ทำงานต้องการเปลี่ยนสาขาในการทำงาน
5. หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่มหาวิทยาลัยเอกชนเปิดเป็นหลักสูตรแรกและเป็นหลักสูตรหลักของมหาวิทยาลัยเอกชน จึงมีความสำคัญกับมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทยอย่างมาก
6. หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่อาจเป็นทางเลือกใหม่ที่สำคัญของมหาวิทยาลัยที่จะลงทุนเปิดหรือขยาย หรือพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยของเอกชน หรือมหาวิทยาลัยของรัฐ(ซึ่งจะต้องออกนอกกรอบราชการในเร็วๆ นี้) เนื่องจากความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรนี้มีมาก
7. หลักสูตร M.B.A. เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่อาจมีส่วนช่วยสภาวะเศรษฐกิจของไทยให้ดีขึ้น ในยุคเศรษฐกิจ IMF ค่าเงินบาทของไทยได้ลดลงกว่าครึ่ง ทำให้ต้นทุนการศึกษาต่อหลักสูตร M.B.A. ในต่างประเทศของคนไทยสูงขึ้น มีผลทำให้ประเทศไทยเสียดุลการชำระเงินมากยิ่งขึ้น ถ้านักศึกษาเหล่านั้นพิจารณามาศึกษาหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยแทน

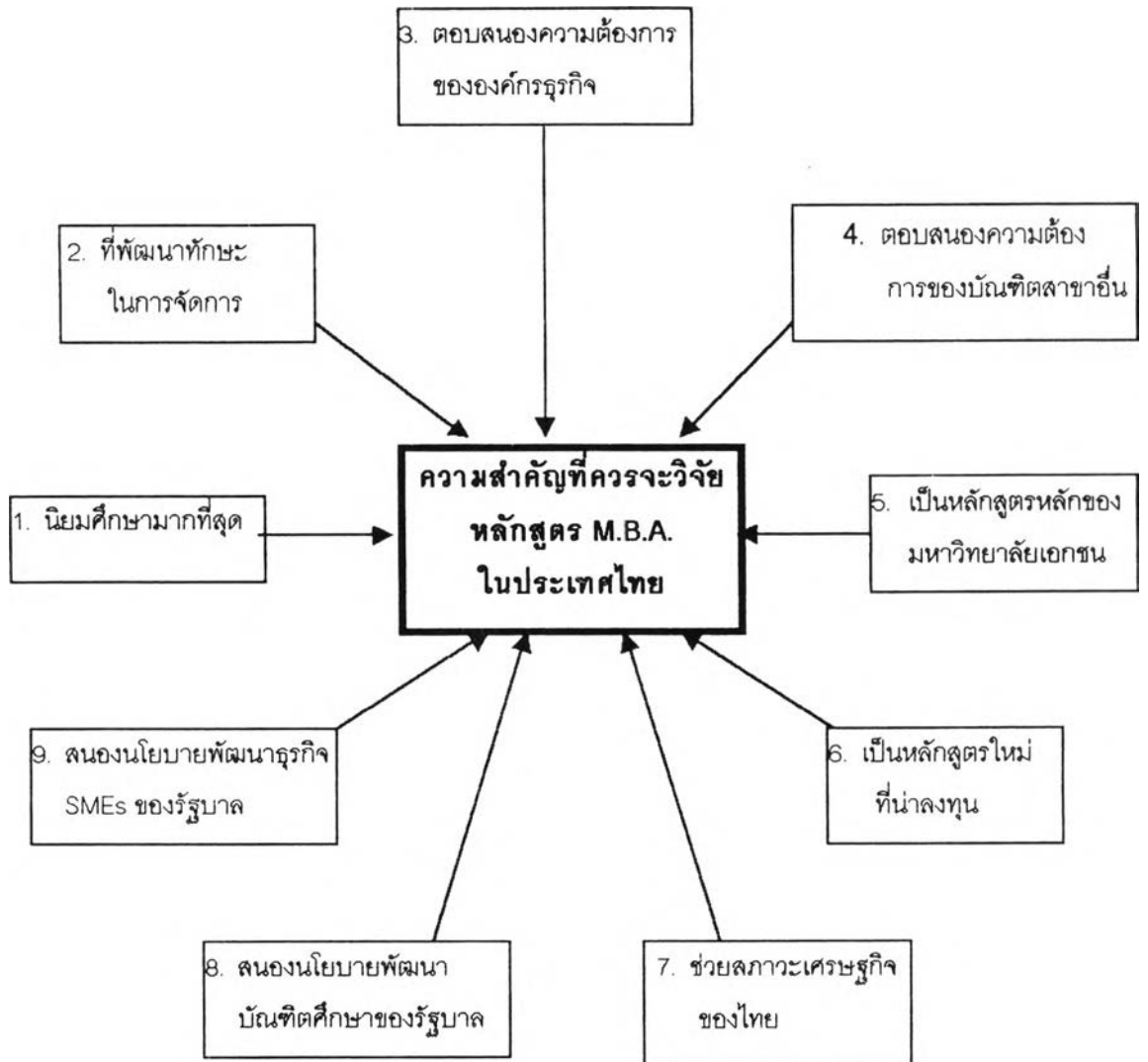
ก็จะทำให้เศรษฐกิจไทยดีขึ้น และถ้าหลักสูตร M.B.A. นานาชาติของไทยมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ทำให้นักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาต่อ M.B.A. ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น

8. หลักสูตร M.B.A. อาจเป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐในการส่งเสริมสถาบันการศึกษาในประเทศไทยให้ผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในประเทศไทย ให้มีคุณภาพมาตรฐานทัดเทียมกับนานาชาติ ในปัจจุบันรัฐบาลไทยเห็นความสำคัญในการส่งเสริมสถาบันการศึกษาในประเทศไทยให้ผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ดังจะเห็นได้จาก โครงการทุนกาญจนาภิเษก และโครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาอุดมศึกษาไทย ของทบวงมหาวิทยาลัย(2542)

9. หลักสูตร M.B.A. อาจเป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการจัดการธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง (Small and Medium Enterprises : SMEs) ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันมีผู้ว่างงานเป็นจำนวนมากต้องการศึกษาต่อ M.B.A. เพื่อนำความรู้มาประกอบธุรกิจขนาดย่อมของตนเองรวมไปถึงผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง ในปัจจุบันต้องการศึกษาต่อเพื่อนำความรู้ไปจัดการธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แผนภูมิที่ 2 ความสำคัญที่ควรจะวิจัยหลักสูตร M.B.A. ในไทย

อย่างไรก็ดีปัจจุบันยังคงมีคำถามและประเด็นข้อถกเถียงอย่างมากเกี่ยวกับการจัดการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(M.B.A.) ในประเทศไทย ตัวอย่างเช่น

1. หลักสูตร M.B.A. ของไทยในปัจจุบัน ได้ผลิตบัณฑิต M.B.A. ที่มีคุณภาพ มีความสามารถ และมีทักษะในการจัดการธุรกิจตรงกับความต้องการขององค์กรธุรกิจ อย่างเพียงพอหรือไม่ ในสภาวะที่มีการแข่งขันของโลกแบบธุรกิจไร้พรมแดนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
2. หลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้สอนให้บัณฑิต M.B.A. มีการพัฒนาการเป็นผู้นำและพัฒนาการในทักษะในการจัดการธุรกิจอย่างต่อเนื่องหรือไม่
3. หลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้สอนให้บัณฑิต M.B.A. มีความซื่อสัตย์สุจริตมีจรรยาบรรณและจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการดำเนินธุรกิจหรือไม่
4. หลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้สอนเน้นทฤษฎีและวิชาการมากเกินไปหรือไม่
5. หลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย จะเป็นหลักสูตรที่คุ้มในการลงทุนที่จะศึกษาหรือไม่ ได้ตอบสนองความต้องการของผู้ศึกษาหรือไม่
6. หลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยซึ่งได้รับอิทธิพลต้นแบบมาจาก M.B.A. ของประเทศสหรัฐอเมริกา จะเหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันหรือไม่
7. หลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยใช้นั่งสอบ ตำรับตำรา กรณีศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาจะเหมาะสมกับวัฒนธรรมธุรกิจและองค์กรธุรกิจของไทยหรือไม่
8. การจัดการหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแข่งขันกับหลักสูตร M.B.A. ในต่างประเทศได้หรือไม่ ควรจะจัดการหลักสูตรอย่างไรให้เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเทียบเท่าหลักสูตร M.B.A. ที่มีชื่อเสียงของต่างประเทศ ทำให้นักศึกษา M.B.A. และผู้ที่วางแผนจะไปศึกษาในต่างประเทศเปลี่ยนมาศึกษา M.B.A. ในประเทศไทยมากขึ้น ตลอดจนจูงใจให้นักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาหลักสูตร M.B.A.(นานาชาติ)ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า แม้ความต้องการศึกษาต่อ M.B.A. ในประเทศไทยจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีนัยสำคัญ แต่หลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยซึ่งได้แม่แบบมาจากหลักสูตร M.B.A. ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งวิธีการเรียน การสอน หลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอน หนังสือตำรับตำรา กรณีศึกษา และอื่นๆ ประกอบกับประเทศไทยประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ(เศรษฐกิจยุค IMF) ตั้งแต่ปี 2540 แม้มีความพยายามที่จะแก้ไขพัฒนาเศรษฐกิจในหลายวิธีและหลายรูปแบบ แต่ในปัจจุบันเศรษฐกิจไทยก็ยังไม่ดีขึ้นมากนัก ธุรกิจของไทยยังขาดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ จึงเกิดข้อถกเถียงว่าบุคลากร ในองค์กรธุรกิจของไทยด้อยคุณภาพและขาดความ

สามารถในการแข่งขันกับนานาชาติ จึงเกิดข้อถกเถียงว่าบุคลากร ในองค์กรธุรกิจของไทยด้วย คุณภาพและขาดความสามารถในการแข่งขันกับนักธุรกิจต่างชาติ ซึ่งนักธุรกิจของไทยส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับปริญญาโท M.B.A. ในประเทศไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การจัดการหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแข่งขันกับหลักสูตร M.B.A. ในต่างประเทศให้ทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเทียบเท่าหลักสูตร M.B.A. ที่มีชื่อเสียงของต่างประเทศ โดยผลิตบัณฑิตหลักสูตร M.B.A. ให้มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการที่แท้จริงขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย เหมาะสมกับในโลกธุรกิจซึ่งมีการแข่งขันไร้พรมแดนและสลับซับซ้อนในปัจจุบัน ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาโท M.B.A. และผู้ที่วางแผนจะไปศึกษาในต่างประเทศเปลี่ยนมาสนใจศึกษาระดับปริญญาโท M.B.A. ในประเทศไทยมากขึ้น ตลอดจนจูงใจให้นักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาระดับปริญญาโท M.B.A. นานาชาติ ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งก็มีส่วนช่วย เศรษฐกิจไทยให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาสภาพการจัดการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(M.B.A.) ในประเทศไทย
2. วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของนักศึกษาระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(M.B.A.)ในประเทศไทย
3. พัฒนากลยุทธ์การจัดการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(M.B.A.) ในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะการพัฒนากลยุทธ์การจัดการหลักสูตร M.B.A. โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาการจัดการหลักสูตร M.B.A. ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ทั้งของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนหลักสูตรการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตตั้งอยู่ในพื้นที่นี้ และองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ก็ตั้งอยู่ในพื้นที่นี้ รวมทั้งสิ้น 22 แห่ง ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 8 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหิดล มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
อีก 14 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยหอการค้า
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

2. สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ
มหานคร ที่เปิดสอนหลักสูตร M.B.A. ก่อนปี 2543 มี 5 ประเภทหลักสูตรดังนี้

- 2.1 หลักสูตร M.B.A. ภาษาไทย-ภาคปกติ
- 2.2 หลักสูตร M.B.A. ภาษาไทย-ภาคพิเศษ
- 2.3 หลักสูตร M.B.A. ภาษาไทย-สำหรับผู้บริหาร
- 2.4 หลักสูตร M.B.A. นานาชาติ-ภาคปกติ
- 2.5 หลักสูตร M.B.A. นานาชาติ-ภาคพิเศษ

3. การวิจัยนี้จะครอบคลุมเนื้อหาเรื่อง

- 3.1 สภาพการจัดการหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย
- 3.2 ค่าใช้จ่ายรวมในการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตร M.B.A.
- 3.3 กลยุทธ์การจัดการหลักสูตร M.B.A. ในปัจจุบัน

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเรื่องนี้คือ

- 4.1 นักศึกษาหลักสูตร M.B.A.
- 4.2 มหบัณฑิตหลักสูตร M.B.A.
- 4.3 อาจารย์ผู้สอนหลักสูตร M.B.A.
- 4.4 ผู้บริหารหลักสูตร M.B.A.
- 4.5 ผู้บริหารองค์กรธุรกิจ

5. ในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย จะวิเคราะห์กล
ยุทธ์การแข่งขันใน 3 แนวทาง คือ

- 5.1 การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน (Overall Cost Leadership)
- 5.2 การสร้างความแตกต่าง (Differentiation)
- 5.3 การมุ่งเน้นเฉพาะ (Focus)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรวมของนักศึกษาหลักสูตร M.B.A. หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ให้มหาวิทยาลัยและค่าใช้จ่ายส่วนตัว จะไม่รวมถึงต้นทุนค่าเสียโอกาส
2. การวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการหลักสูตร M.B.A. ในปัจจุบัน จะวิเคราะห์ในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลเท่านั้น โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า
  - 2.1 นโยบายของสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร M.B.A. ไม่เปลี่ยนแปลง
  - 2.2 นโยบายการเงินของสถาบันการศึกษา ไม่เปลี่ยนแปลง
  - 2.3 ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันการศึกษา ไม่เปลี่ยนแปลง
  - 2.4 ผู้บริหารหลักสูตร M.B.A. ไม่เปลี่ยนแปลง

ข้อจำกัดของการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตร M.B.A. ในกรุงเทพมหานครรวมทั้งสิ้น 22 แห่ง ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 8 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอีก 14 แห่ง ในการเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกเอาสถาบันที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญ แต่การเลือกสถาบัน ตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกสถาบันที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กลยุทธ์การจัดการ หมายถึง แนวทางการจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความสามารถในการแข่งขันของหลักสูตร M.B.A. ในงานวิจัยนี้ หมายถึง

1. ความสามารถในการเป็นผู้นำทางต้นทุน (Overall Cost Leadership) ของหลักสูตร M.B.A.
2. ความสามารถในการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) ของหลักสูตร M.B.A.
3. ความสามารถในการมุ่งเน้นเฉพาะ (Focus) ของหลักสูตร M.B.A.

หลักสูตร M.B.A. หมายถึง หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต เป็นหลักสูตรการศึกษาระดับมหาบัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจ ย่อมาจาก Master of Business Administration โดยจะรวมถึงหลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต(Master of Management) ซึ่งมีลักษณะหลักสูตรเหมือนหลักสูตร M.B.A. แต่ไม่รวมถึงหลักสูตรการศึกษาระดับมหาบัณฑิตในสาขาที่ใกล้เคียงเช่น หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต(M.Acc.) หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตด้านสารสนเทศ(M.S. – Information Technology) หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตด้านการเงิน(M.S. - Finance)

หลักสูตร M.B.A. ภาษาไทย ภาคปกติ หมายถึง หลักสูตร M.B.A. ที่เปิดสอนในวันและเวลาราชการ สอนเป็นภาษาไทย

หลักสูตร M.B.A. ภาษาไทย ภาคพิเศษ หมายถึง หลักสูตร M.B.A. ที่เปิดสอนนอกเวลาราชการ สอนเป็นภาษาไทย รวมถึงหลักสูตรสำหรับผู้บริหารระดับต้น (Young Executive M.B.A.)

หลักสูตร M.B.A. ภาษาไทย สำหรับผู้บริหาร หมายถึง หลักสูตร M.B.A. ที่เปิดสอนนอกเวลาราชการ สำหรับนักศึกษาในระดับผู้บริหารเท่านั้น และต้องมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี สอนเป็นภาษาไทย (Executive M.B.A.)

หลักสูตร M.B.A. นานาชาติ ภาคปกติ หมายถึง หลักสูตร M.B.A. ที่เปิดสอนในวันและเวลาราชการ เป็นหลักสูตรนานาชาติที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ

หลักสูตร M.B.A. นานาชาติ ภาคพิเศษ หมายถึง หลักสูตร M.B.A. ที่เปิดสอนนอกเวลาราชการ เป็นหลักสูตรนานาชาติที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ

สภาพการจัดการหลักสูตร M.B.A. หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของ หลักสูตร M.B.A. โดยทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วิธีและเกณฑ์คัดเลือกผู้เข้าศึกษา คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา วิธีการจัดการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา เกณฑ์ประเมินผู้สำเร็จการศึกษา ความพึงพอใจต่อหลักสูตร M.B.A.

ค่าใช้จ่ายของนักศึกษา M.B.A. หมายถึง ค่าใช้จ่ายรวมของนักศึกษาในการศึกษาหลักสูตร M.B.A.ตลอดหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

1. ค่าใช้จ่ายให้กับสถาบันการศึกษา เช่น ค่าหน่วยกิต ค่าบำรุง ค่าธรรมเนียม
2. ค่าใช้จ่ายส่วนตัวในการศึกษา เช่น ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเอกสาร ค่าถ่ายเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการทำรายงาน การศึกษารายบุคคล วิทยานิพนธ์
3. ค่าใช้จ่ายส่วนตัวทางอ้อมที่เกี่ยวกับการศึกษา เช่น ค่าเดินทางที่เกี่ยวกับการศึกษา ค่าเช่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าเครื่องแต่งกาย เครื่องสำอาง ค่าพักผ่อนหย่อนใจ
4. ค่าใช้จ่ายเสริมในการศึกษา เช่น ค่าใช้จ่ายในการไปประชุม สัมมนา ติวงาน ค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรม เช่น รับประทานอาหาร ค่าสมาชิกสมาคมวิชาชีพ ค่าสมาชิกวารสารทางวิชาชีพ

ลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะท่าทาง อุปนิสัย พฤติกรรมต่างๆ ของผู้สำเร็จ การศึกษาลัทธิศาสตร M.B.A. อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ อัน ได้แก่ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะส่วนตัว และลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาชีพ

ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ได้แก่ บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ และ ทักษะ

ลักษณะที่พึงประสงค์ด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาการ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ในการจัดการหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย ของมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยของเอกชน ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายของนักศึกษาลัทธิศาสตร M.B.A. ในประเทศไทย ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามกลยุทธ์ เพื่อการจัดการหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทยของมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยของเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การจัดการหลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต (M.B.A.) ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนา กลยุทธ์การจัดการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) ในประเทศไทย ได้ตั้งแผนภูมิที่ 3 โดยวิจัยการจัดการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.) ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ เอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยการจัดการหลักสูตร M.B.A. ในอเมริกา ยุโรป เอเชีย และออสเตรเลีย ประกอบการวิเคราะห์

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิด กลยุทธ์การจัดการหลักสูตร M.B.A. ในประเทศไทย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของหลักสูตรการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (M.B.A.)
  - Bickerstaffe (1997) เปรียบเทียบหลักสูตร M.B.A. ทั่วโลก
  - Hallenborg (1996) เปรียบเทียบหลักสูตร M.B.A. ทั่วโลก
  - Camall (1992) ความแตกต่างของหลักสูตร M.B.A. ในประเทศสหรัฐอเมริกากับในทวีปยุโรป

---

2. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการกลยุทธ์
  - Goodstein and others(1993) การวางแผนกลยุทธ์
  - Certo and Peter(1991) การจัดการกลยุทธ์
  - Kotler and Murphy(1981) การวางแผนกลยุทธ์ในสถาบันอุดมศึกษา
  - Porter(1980) กลยุทธ์การแข่งขัน - Competitive Strategy
  - วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์(2542) การวิเคราะห์ SWOT
  - สมยศ นาวิการ(2544) กระบวนการ การจัดการกลยุทธ์

---

3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน
  - Cross(1975) ความเป็นเลิศ 3 ด้านของบัณฑิตที่จบหลักสูตรนั้น
  - ปทีป เมธาคณวุฒิ(2532) การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร
  - ไพฑูรย์ สีนลารัตน์(2539) ความแตกต่างหลักสูตรปริญญา ตรี โท เอก ในด้านจุดมุ่งหมาย กระบวนการผลิตบัณฑิต และผลผลิต
  - เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์(2541) ปริญญาบัณฑิตศึกษา แนวทางการพัฒนาระดับบัณฑิตศึกษา

---

4. แนวคิดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของนักศึกษา
  - W. L. Hansen (1993) ต้นทุนทางการศึกษา
  - Blaug(1976) อัตราผลตอบแทนทางการศึกษาในประเทศไทย
  - รั้งสรรค์ ณะพรพันธ์ (2519) ผู้รับบริการการศึกษา
  - จำเรียง เสงเจริญ (2532) ค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - วราพรพรณ มีเฟื่องศาสตร์(2541) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในการศึกษา M.B.A.

---

5. แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิและการจัดกลุ่มสนทนา
  - Conrad and Wilson (1995) การตรวจสอบโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิ
  - นภาพรณ ะวานนท์ (2541) การจัดกลุ่มสนทนา

---

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - Syrett (1995) ความชำนาญที่นายจ้างใน Asia ต้องการจากมหาบัณฑิต M.B.A.
  - Bickerstaffe (1997) เหตุผลในการศึกษาต่อ M.B.A.
  - พรพณา และคณะ (2538) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาหลักสูตร M.B.A.
  - สุภาณี และคณะ (2541) ทศนคติของนักศึกษาต่อหลักสูตร M.B.A.

